

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen yhteistyö - tarve, haasteet ja mahdollisuudet

Mielenterveysmessut 22.11.2016

Tutkija Sari Jurvansuu/Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

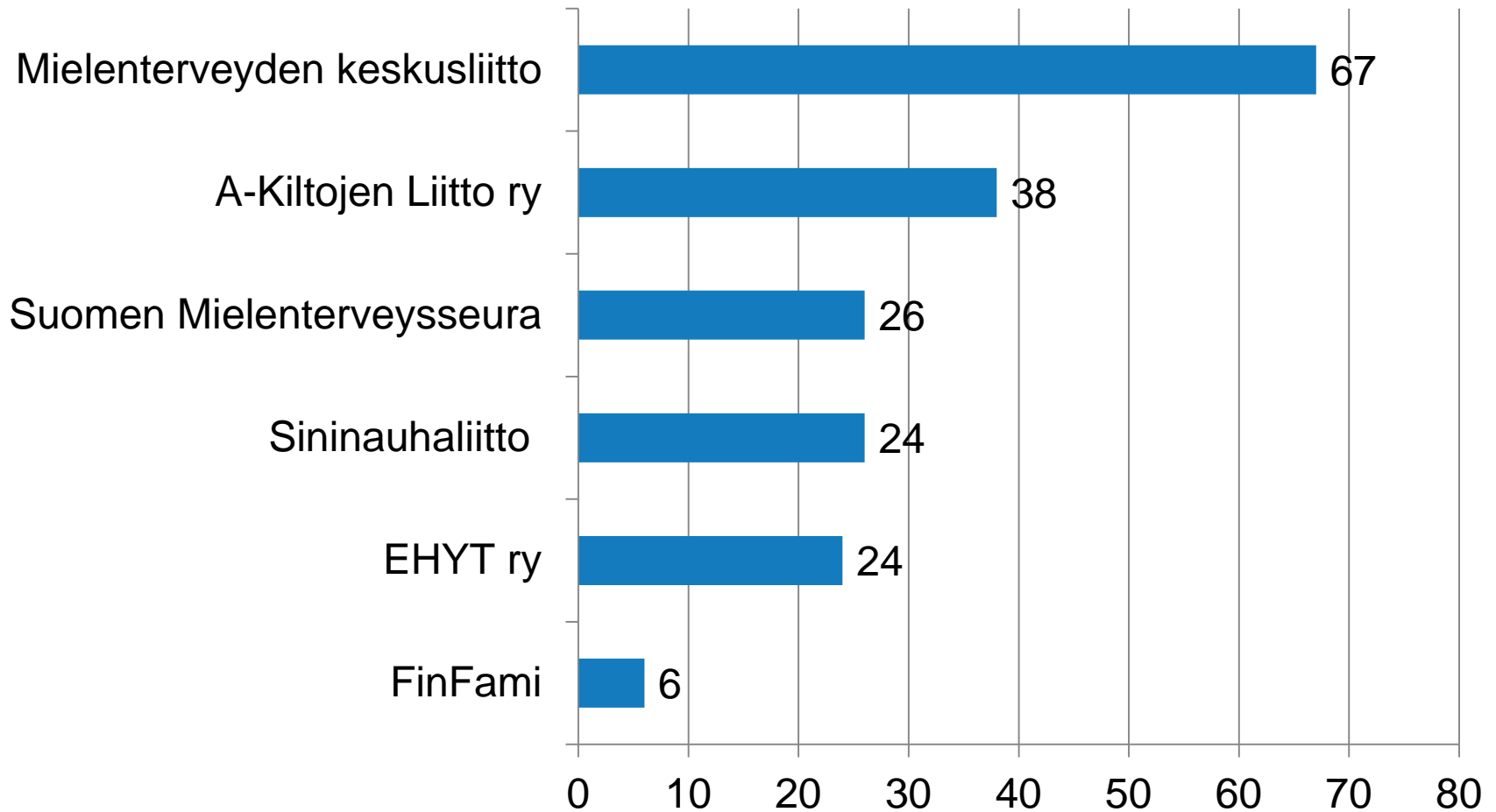
Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma MIPA

- Kymmenen päihde- ja mielenterveysjärjestön ja Diakonia-ammattikorkeakoulun (DIAK) yhteinen tutkimusohjelma
- Tuotetaan nykyistä yhtenäisempää tietoa päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toiminnasta sekä päihde- ja mielenterveystyön yhteisistä rajapinnoista
- Taustalla kansallinen mielenterveys- ja päihde-suunnitelma (Mieli 2009), jonka myötä on alettu korostaa päihde- ja mielenterveysongelmien ehkäisyn, hoidon ja kuntoutuksen yhteyksien tiivistämistä; myös sote-uudistus johtaa merkittäviin muutoksiin palvelujärjestelmässä

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen toimintaprofiilit –kyselytutkimus

- Mukana MIPA-hankejärjestöt (n=10) ja niiden paikallisyhdistykset ja jäsenjärjestöt
  - + EPT-verkosto, Mielenterveyspooli ja MPNet
- Kysely suoritettiin helmi-huhtikuussa 2016 sähköisenä ja postikyselynä
- Vastauksia saatiin 187 paikallisyhdistykseltä ja 28 valtakunnalliselta järjestöltä (vastausprosentit 48 ja 35)
  - 87 päihdeyhdistystä, 100 mielenterveysyhdistystä
  - 14 valtakunnallista päihdejärjestöä, 14 mielenterveysjärjestöä
  - vastaajana toiminnanjohtaja tai hallituksen puheenjohtaja

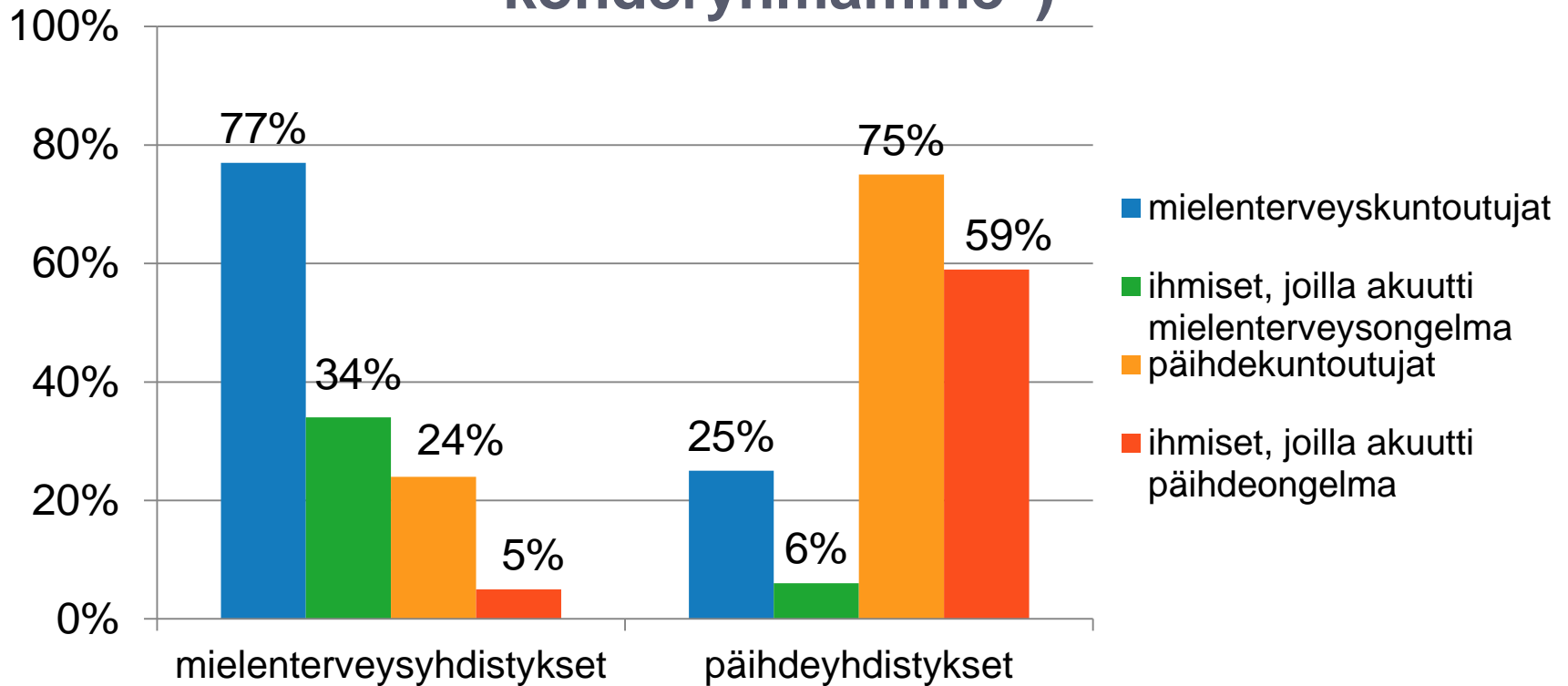
Vastanneet paikallisyhdistykset keskusjärjestöittäin/liitoittain

Tavoite

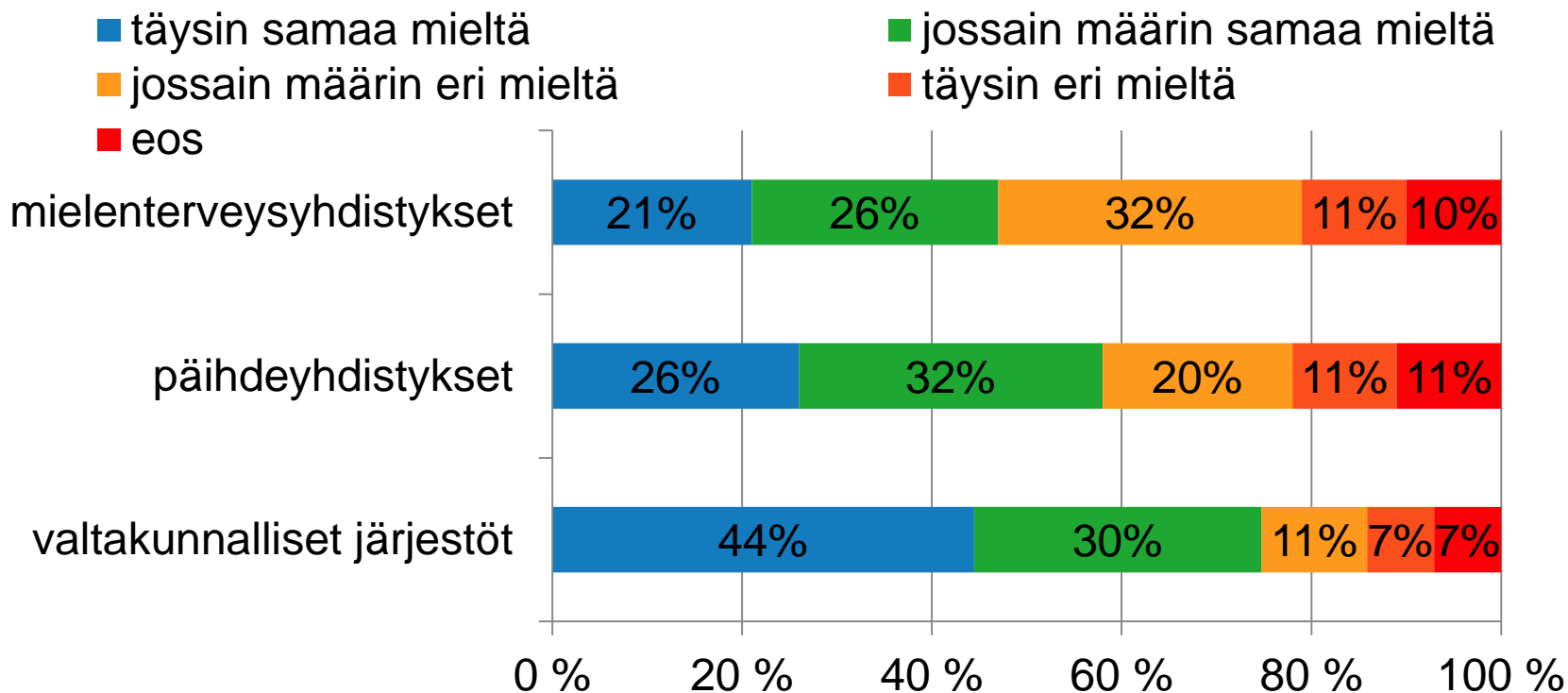
- Päihde- ja mielenterveystyön yhteiset rajapinnat
  - Mistä nousee tarve päihde ja mielenterveysjärjestöjen yhteistyölle?
  - Missä määrin ja miten päihde- ja mielenterveystyö yhdistyvät paikallisyhdistysten ja valtakunnallisten järjestöjen toiminnassa?
  - Millaiset tekijät vaikeuttavat järjestöjen välistä yhteistyötä?

Keitä ovat kohderyhmämme eli keille tarjoatte apua, tukea ja toimintaa? (niiden osuudet, jotka vastanneet ”keskeinen kohderyhmämme”)

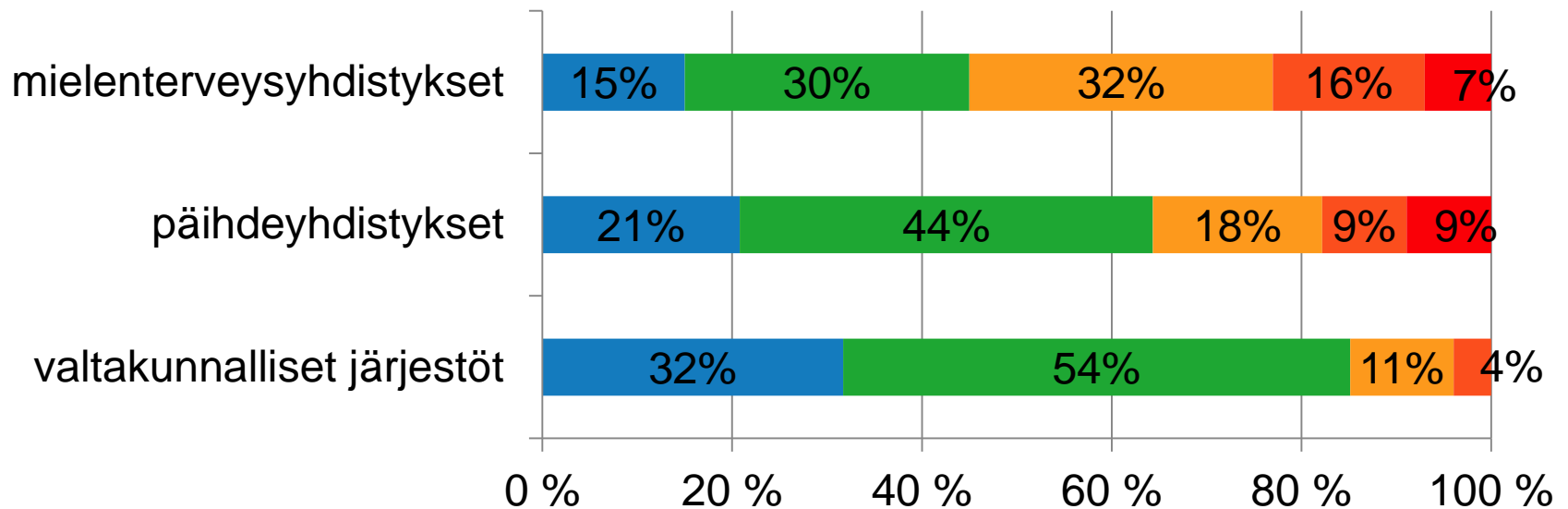
- joka neljännessä mielenterveysyhdistyksessä päihdekuntoutujat keskeinen kohderyhmä, mielenterveyskuntoutujat päihdeyhdistyksissä samoissa määrin

”Päihde- ja mielenterveysongelmien yhtäaikainen esiintyminen on merkittävä ongelma kohderyhmässämme”

- joka toisessa paikallisyhdistyksessä ongelmien yhteisesiintyvyys nähtiin ainakin jossain määrin merkittäväksi ongelmaksi, valtakunnallisista järjestöistä 74 % oli tätä mieltä

”Toimintamme tulisi paremmin vastata tarpeisiin, jotka liittyvät päihde- ja mielenterveysongelmien yhtäaikaiseen esiintymiseen.”

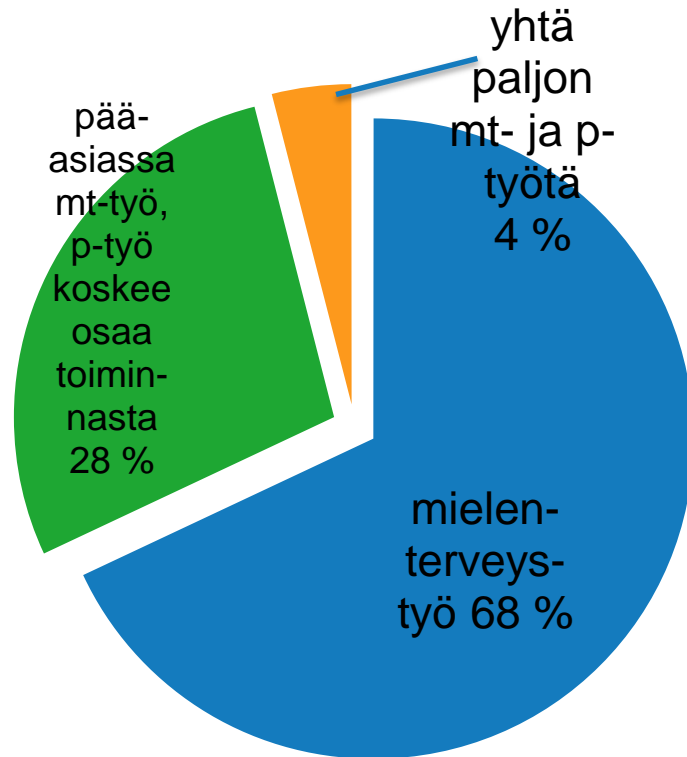

- joka toisessa paikallisyhdistyksessä kaivattiin keinoja tukea paremmin ihmisiä, joilla molemmat ongelmat

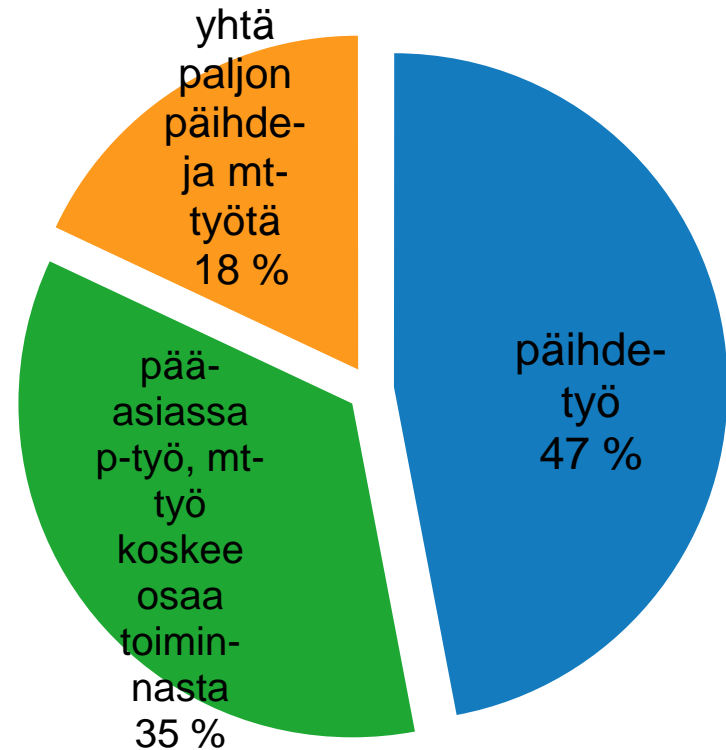

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten yhdistyksenne toimialaa?

mielenterveysyhdistykset

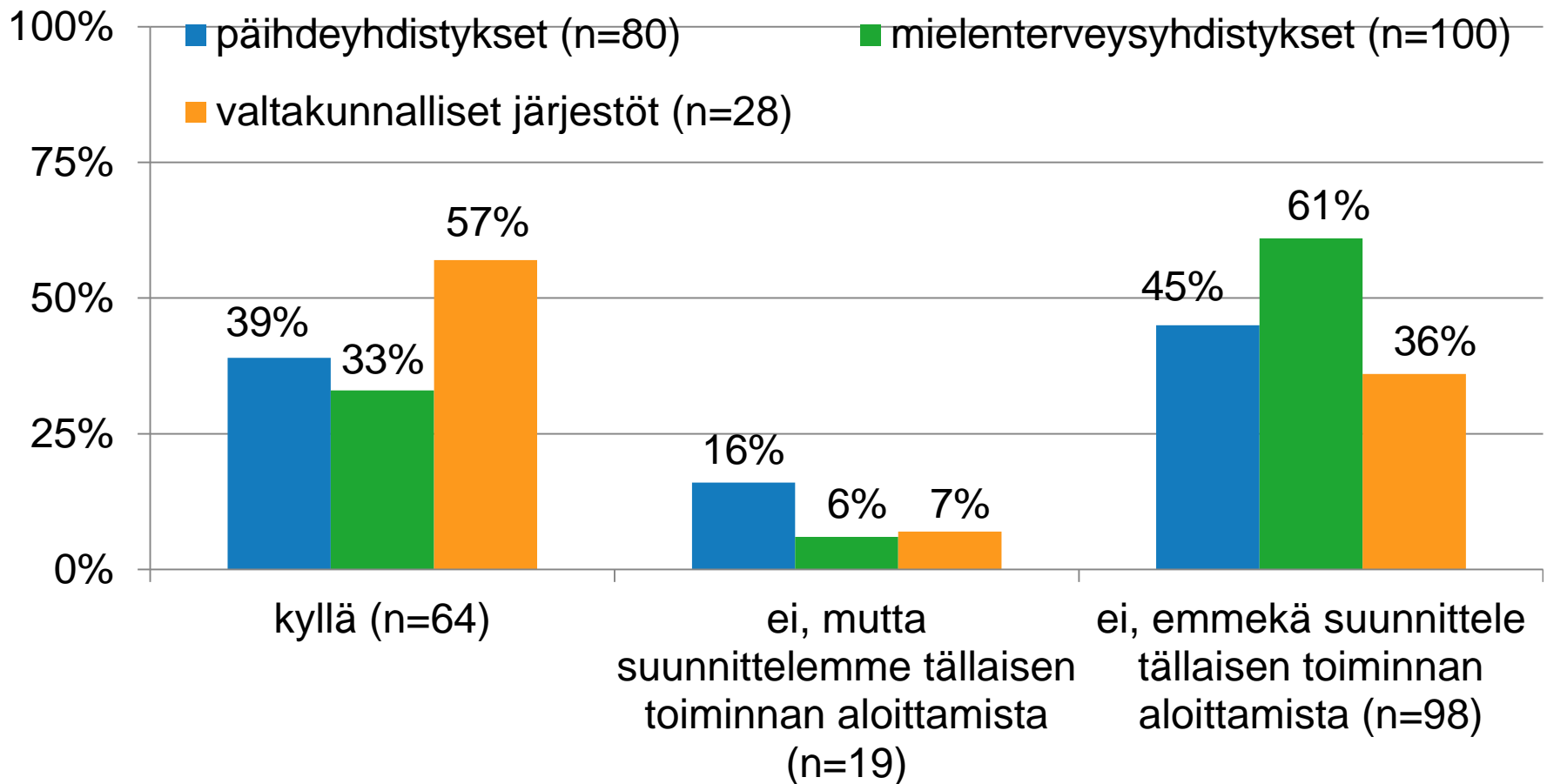

päihdeyhdistykset

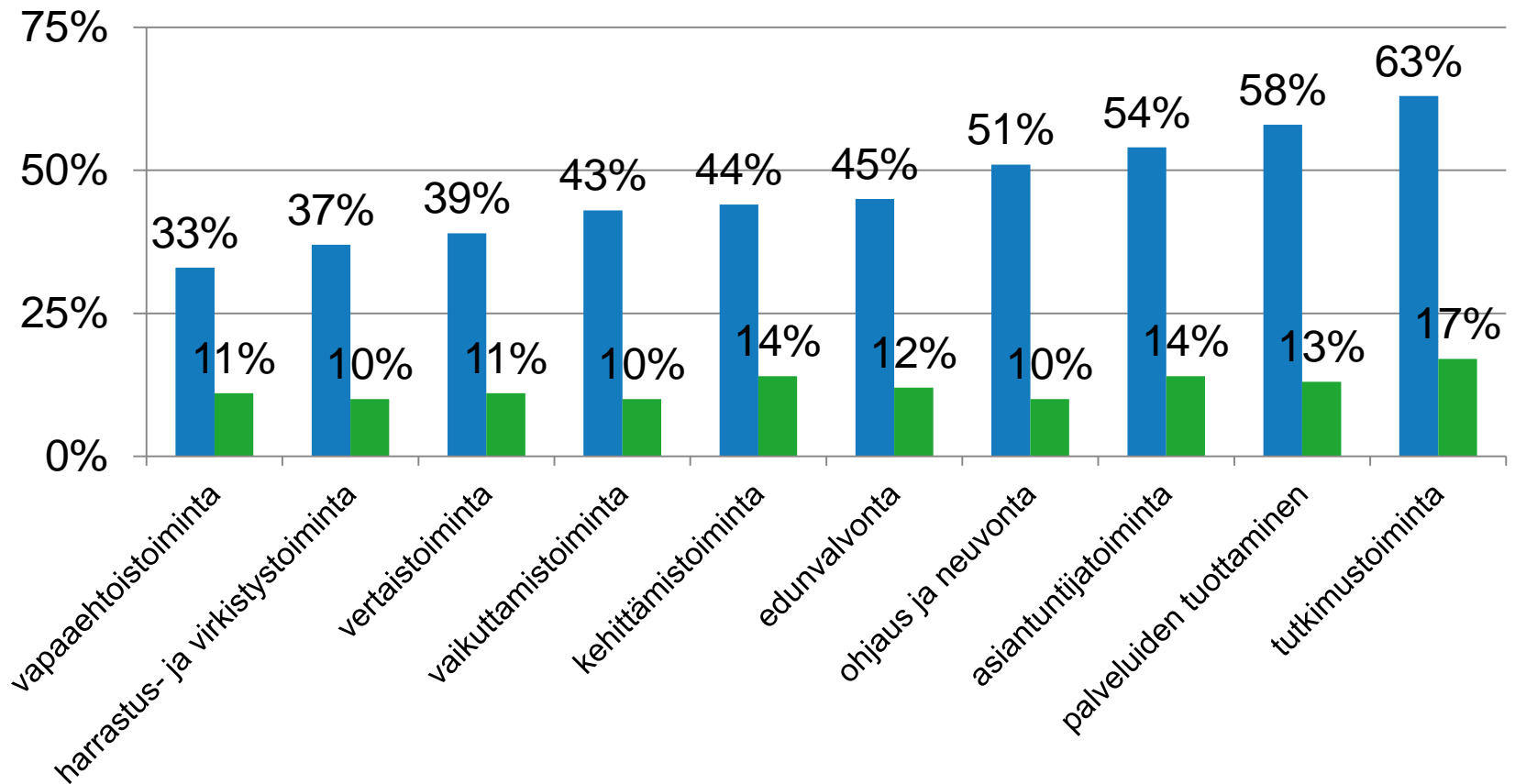
- aineiston päihdeyhdistyksistä puolet katsoi toimivansa molemmilla toimialoilla, mielenterveysyhdistyksistä kolmannes → päihde- ja mielenterveysjärjestöissä tehdään paljon sektorirajat ylittävää työtä

Onko yhdistyksessä/järjestössä toimintaa, jossa yhdistyvät päihde- ja mielenterveystyö tai joka on kohdistettu ihmisille, joilla on sekä päihde- että mielenterveysongelma?

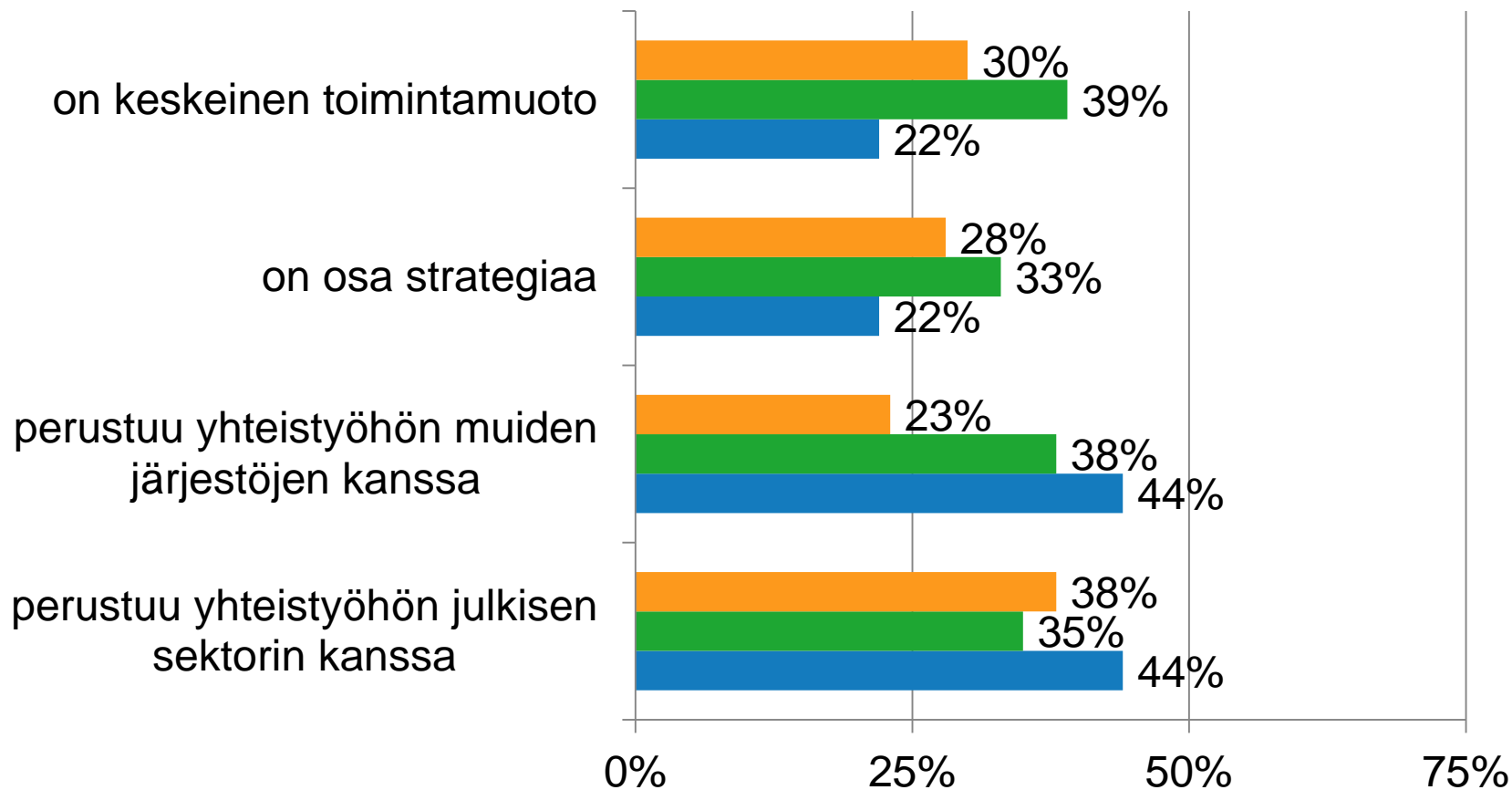
Yhdistystoiminnan painopiste ja päihde- ja mielenterveystyötä yhdistävä toiminta

- yhdistyksessä on mielenterveys- ja päihdetyötä yhdistävää toimintaa
- suunnittelemme tällaista toimintaa

”Mielenterveys- ja päihdetyön yhdistäminen toiminnassamme...

■ mielenterveysyhdistykset ■ päihdeyhdistykset ■ valtakunnalliset järjestöt

”Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tulisi tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä.”

Täysin tai jossain määrin samaa mieltä väittämän kanssa oli suuri valtaosa vastaajista

- 90 prosenttia paikallisista päihdeyhdistyksistä
- 85 prosenttia mielenterveysyhdistyksistä
- 93 prosenttia valtakunnallisista yhdistyksistä

Toimiviksi koettuja yhteistyön muotoja päihde- ja mielenterveysjärjestöjen välillä välittömästi ihmisten

hyvinvointiin

vaikuttava yhteistyö

- palvelu-/asiakasohjaus
- harrastus- ja virkistystoiminta
- tapaamiset, vierailut, tutustumiset
- ryhmätoiminta
- konsultaatiot

järjestelmä-

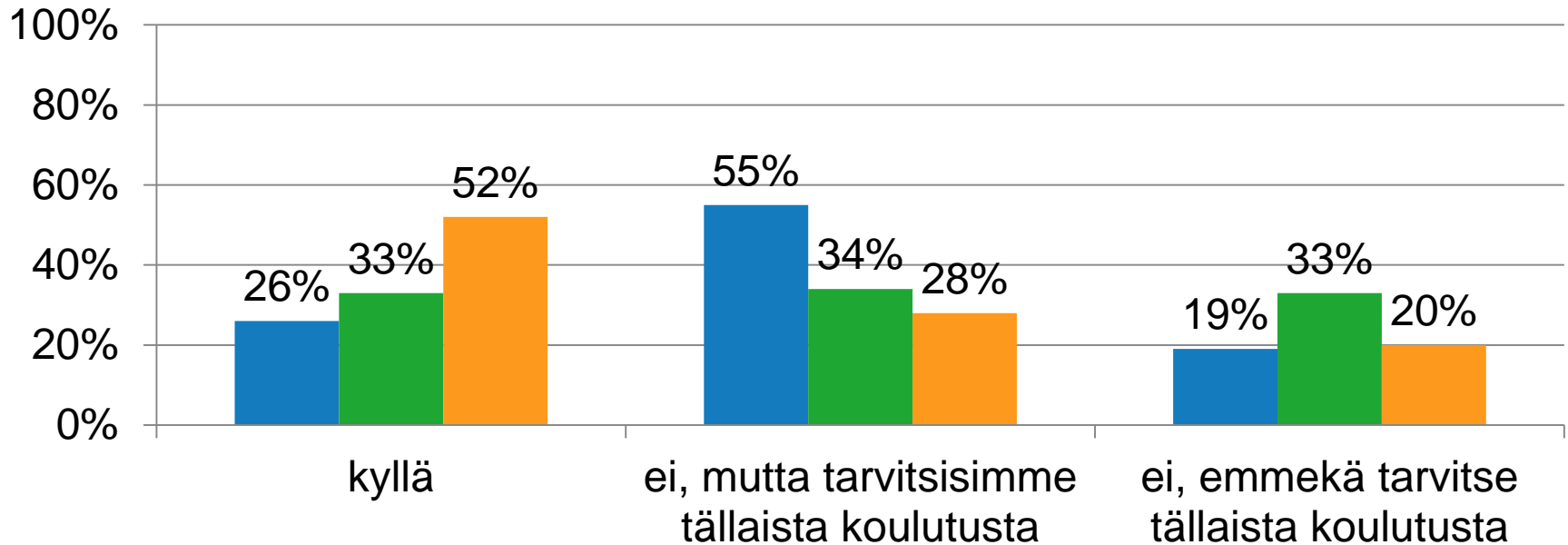
tasoinen yhteistyö

- kehittämistoiminta
- verkostoyhteistyö
- **koulutukset**
- vaikuttamistoiminta
- tiedotus

→ ovat myös osittain päällekkäisiä

Mikäli yhdistyksen/järjestön päätoimiala on mielenterveystyö, onko toimijoille järjestetty päihdekysymyksiin liittyvää koulutusta (ja päinvastoin)?

■ mielenterveysyhdistykset ■ päihdeyhdistykset ■ valtakunnalliset järjestöt

- yli puolessa mielenterveysyhdistyksistä kaivataan päihdekysymyksiin liittyvää koulutusta
- esim. päihde- ja riippuvuusilmiöihin (sekakäyttö, muuntohuumeet, peliongelmat, muut toiminnalliset riippuvuudet) sekä neuropsykologisiin häiriöihin (tarkkaavaisuushäiriöt, oppimisvaikeudet) liittyvät koulutukset
- tärkeää, että koulutuksia sekä työntekijöille että vapaaehtois- ja vertaistoimijoille

Järjestöjen yhteistyötä vaikeuttavat tekijät – niiden osuudet, jotka vastasivat ”vaikeuttaa paljon”

mielenterveysyhdistykset	päihdeyhdistykset	valtakunnalliset järjestöt
Muiden resurssien puute 41 %	Muiden resurssien puute 37 %	Yhteistyön projektiluontoisuus 35 %
Ajan puute 29 %	Ajan puute 27 %	Ajan puute 33 %
Yhteistyön projektiluontoisuus 26 %	Toiminta-avustusten rajaukset 19 %	Muiden resurssien puute 27 %
Toiminta-avustusten rajaukset 21 %	Yhteistyön projektiluontoisuus 16 %	Tavoitteiden yhteensopimattomuus 13 %
Sopivien yhteistyökumppanien puute 19 %	Tavoitteiden yhteensopimattomuus 15 %	Toiminta-avustusten rajaukset 12 %
Toimintakulttuurien yhteensopimattomuus 16 %	Toimijoiden väliset ennakkoluulot 15 %	Toimintakulttuurien yhteensopimattomuus 12 %
Toimijoiden väliset ennakkoluulot 14 %	Sopivien yhteistyökumppanien puute 12 %	Toimijoiden väliset ennakkoluulot 8 %
Ei tarvetta tehdä yhteistyötä 13 %	Toimintakulttuurien yhteensopimattomuus 8 %	Ei tarvetta tehdä yhteistyötä 8 %
Tavoitteiden yhteensopimattomuus 12 %	Ei tarvetta tehdä yhteistyötä 7 %	Sopivien yhteistyökumppanien puute 7 %

- Yhteistyötä vaikeuttavat tekijät koettiin pääosin samanlaisiksi valtakunnallisissa järjestöissä ja paikallisyhdistyksissä
- Paikallisyhdistyksissä haasteena useammin taloudellisten ja henkilöstöressurssien puute, valtakunnallisissa järjestöissä yhteistyön perustuminen hankkeiden ja projektien varaan
- Paikallisyhdistyksissä enemmän niitä, joilla ei toimintaympäristössä luontevia yhteistyökumppaneita
- Järjestötoimijoiden väliset ennakkoluulot ja stigma eivät nousseet merkittäviksi yhteistyön esteiksi kyselyssä, mutta tuotiin esiin järjestöissä tehdyissä haastatteluissa

Yhteistyön tarve ja haasteet erilaisissa yhdistyksissä

toimintakulttuurien väliset ristiriidat yhteistyön esteenä	resurssien puute yhteistyön esteenä	suuri tarve tehdä yhteistyötä	ei tarvetta tehdä yhteistyötä
ostopalveluja tuottavat yhdistykset	yhdistykset, joilla ei ostopalvelutuotantoa	ostopalveluja tuottavat yhdistykset	pienillä paikkakunnilla toimivat yhdistykset
yhdistykset, joissa vertaistoiminnalla suuri merkitys	yhdistykset, joissa ei palkattuja työntekijöitä	yhdistykset, joissa palkattuja työntekijöitä	yhdistykset, joissa ei palkattuja työntekijöitä
		suurilla paikkakunnilla toimivat yhdistykset	yhdistykset, joissa vertais- tai vapaaehtoistoiminnalla suuri merkitys
		yhdistykset, joissa asiantuntija- ja kehittämistoiminnalla suuri merkitys	yhdistykset, joissa harrastus- ja virkistystoiminnalla suuri merkitys

- *”Palvelujen tuottamisessa näille kohderyhmille on enemmän yhteistä kuin asiakkaiden kokemusmaailmassa sairastumisesta ja toipumisesta. Vertaistuki ja omaehtoinen kuntoutuminen toteutuu paremmin samuutta kokevien henkilöiden kesken tai ryhmien sisällä kuin yhteisesti.” (avoin vastaus järjestökyselyyn)*

Lopuksi

- Päihde- ja mielenterveysjärjestöissä on tietoa ja kokemusta päihde- ja mielenterveystyön yhdistämisen käytännöistä ja haasteista
- Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen välille kaivataan lisää yhteistyötä, mutta tarpeet ja haasteet vaihtelevat yhdistysten välillä (järjestökentän toimijoiden moninaisuus)
- Yhteistyö vaatii henkilöstö- ja taloudellisia resursseja
  - Suurimpia esteitä ajan ja muiden resurssien puute (erityisesti yhdistyksissä, joissa ei palkattuja työntekijöitä/ostopalvelutuotantoa)
  - Ostopalveluita tuottavissa, palkatun työntekijäresurssin omaavissa yhdistyksissä enemmän tarvetta tehdä yhteistyötä.
- Vertaisuuteen, vapaaehtoisuuteen ja harrastus- ja virkistystoimintaan painottuvissa yhdistyksissä vähemmän tarvetta tehdä yhteistyötä
- Etenkin valtakunnallisissa järjestöissä koettiin tarvetta pysyvämmille rakenteille, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen yhteistyön
- Osaamisen ja asiantuntijuuden jakaminen, koulutusyhteistyö tärkeää
- Yhteistyö voi olla myös spontaania ja ”epävirallista” - ytimenä ovat toisiin tutustuminen ja hyvinvoinnin luominen toiminnallisuuden ja yhdessä tekemisen kautta.
  - tätä toivottiin myös vapaaehtois- ja vertaistoimintaan keskittyvissä yhdistyksissä

FinFami Uusimaa ry:n ja Tukikohta ry:n välinen yhteistyö

FinFami Uusimaa ry

FinFami Uusimaa ry edistää toiminnallaan omaisten hyvinvointia, kun perheessä tai lähipiirissä ilmenee päihde- tai mielenterveysongelmia. Pyrimme lisäämään avoimuutta ja tietoa mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Vuonna 1998 perustettu yhdistys on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Yhdistyksessä työskentelee 13 työntekijää.

Tukikohta ry

Tukikohta ry tarjoaa tukea ja kohtaamista päihteitä käyttäville, päihdekuntoutujille ja läheisille. Kehitämme ja tuotamme palveluja sekä vaikutamme yleiseen asenneilmapiiriin ja asiakkaiden kohtaamiin yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Vuonna 2000 perustettu järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Järjestössä työskentelee 21 työntekijää.

Päihde- ja mielenterveysongelmien linkittyminen toisiinsa on tehnyt järjestöjen välisestä yhteistyöstä välttämätöntä ja luontevaa!

1. Konkreettinen asiakastyö/asiakasohjaus (läheisryhmä päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien läheisille, palveluohjaus)
2. Asiantuntijaosaamisen vaihto päihde- ja mielenterveyskysymyksissä
3. Vaikuttamistoiminta (aamiaistilaisuudet päättäjille)
4. Tapahtumayhteistyö (Grazy Day-festivaali, koulutustilaisuudet)
5. Kehittämisyhteistyö (Suomen palveluohjausyhdistyksen perustaminen, projektit, ohjausryhmät)

Oivallukset yhteistyöstä

- Yhteistyön tulee olla tavoitteellista eli yhteistyö itsessään ei ole tavoite, vaan keino jonkun tavoitteen saavuttamiseen
- Yhteistyön tulee aina hyödyttää asiakkaita (joko välillisesti tai suoraan)
- Konkreettinen ja käytännönläheinen yhteistyö koetaan mielekkäänä
- Parhaimmillaan järjestöjen välinen yhteistyö on
  - innovatiivista
  - rohkeaa
  - luontevaa
  - ketterää
  - monitasoista
  - rakenteisiin juurtunutta

- Työntekijöille annetaan vapautta ja vastuuta yhteistyön tekemiseen ja kehittämiseen (johdon tuki tärkeää)
- Yhteistyön kehittämiseen ja toteuttamiseen osallistuvat vahvasti myös järjestöjen asiakkaat
- Yhteistyöllä saadaan päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien ääni vahvemmin kuuluville yhteiskunnallisessa keskustelussa